

Дајана Милованов

ЉУБАВ У ДОБА ПОСТЉУБАВИ

(Сали Руни: *Нормални људи*, превео с енглеског Вук Шећеровић, Геопоетика, Београд, 2019)

Ален Бадју је у *Похвали љубави*, одговарајући на питања Николе Трунга, говорио о љубави као о перманентно угроженом концепту у времену сајтова за упознавање, инструктора за љубав и свеопште *џолиџике сијурносџи*, према којој модерна љубав захтева унапред припремљен простор заједништва и свођење ризика на минимум. Посебно занимљива тачка у разговору између француског новинара и филозофа у вези је са „фасцинацијом *обичним људима*“ и успоном телевизијских серија које се баве љубављу обичних људи, ма шта та обичност подразумевала. На трагу овог интересовања за дефинисањем модерног концепта љубави је и други роман младе ирске списатељице Сали Руни, *Нормални људи*, који се бави историјом односа између двоје младих и, како наслов вишесмислено сугерише, *нормалних људи*. Књижевна критичарка Констанс Глејди је, пишући управо о овом роману за часопис *Вокс*, иронично приметила да су љубавне приче са истински романтичним заплетом резервисане за комерцијалне жанрове попут петпарачких романи, док се савремена књижевност бави многобројним и грозним начинима на које људи повређују једни друге у дисфункционалним везама. Остајући верна темама из дебитантског романа *Разјавор с џријашељима*, Сали Руни у *Нормалним људима* испитује шта заправо подразумева то рембоовско „поновно проналажење љубави“ у савременом свету, као и да ли је уопште могуће пронаћи *дискурс о љубави* који није сводив на банално, а ипак проговара о свакодневном и обичном искуству.

У роману се приповеда из перспективе свезнајућег приповедача и то је извесно кључна наративна стратегија којом списатељица успева да избегне опасност од патетизације наратива, што није увек био случај у *Разјавору с џријашељима*, роману написаном у првом лицу. Прича је врло једноставна: двоје младих људи, Меријен и Конел, одрастају и изграђују своје животне ставове кроз недефинисан романтичан однос који годинама траје уз прекиде. Овакав опис би могао одговарати готово свакој романтичној комедији и несумњиво је један од разлога што се романи Сали Руни налазе на врховима бестселера у последње две године, али било би неправедно занемарити вештину којом ирска ауторка љубав анализира као *осџашак* у време деконструкције родних улога, редефинисања нуклеарне породице и одбацивања традиционалног хетеронормативног поимања романтичне везе. Роман је подељен у поглавља која прате одређене временске тачке у развоју везе између двоје протагониста – ове тачке фигурирају као *чворишџа*, места сусрета у којима се одвијају промене у јунацима, док је период раздвојености само узгредно описан, као *изјубљено време* стопљено са свакодневицом. Стога, ауторка описује јунаке искључиво као *функције* везе и роман

не прати њихову индивидуалну психологију у мери у којој проблематизује сам *однос* као поље интимности засновано на расподели улога и моћи.

Меријен је девојка из богате породице за коју ради Конелова мајка Лорен, али његов друштвени статус није искључиво класно одређен: он је популарни младић који игра фудбал у средњој школи, док је Меријен неснађена тинејџерка. Ипак, оно што *Нормалне људе* разликује у односу на класичан холивудски наратив о девојци која од ружног пачета постаје лабуд и младићу који се у њу заљубљује јесте исто оно питање које постављамо на крају класичних, али и модерних бајки: *а шта је било после?* Ауторка се пре свега интересује за љубав као *процес* који, премда *болан*, фигурира као медиј за конструисање и *проналажење* сопственог идентитета. У том смислу Сали Руни није далеко од Бадјуове идеје о љубави као превазилажењу конфликта између идентитета и *разлике* коју љубав утискује у субјекта, али се код ње управо та разлика показује као амбивалентна – у тренутку када један партнер, у овом случају Конел, освести моћ разлике-љубави, односом је могуће манипулисати. Меријен је емотивно и сексуално субмисивна, али друштвено доминантна у односу на Конела, којем је ипак лако да „без икаквог труда тиранише некога ко је другим људима деловао неповредиво“. Меријен је описана као девојка „без нагона са самоодржањем или самоодбраном“, она прихвата све, од маргинализације у средњој школи до трауматичних сексуалних и породичних искустава, те је у том смислу Конелов идентитет много флуиднији и подложнији утицају Другог у односу на њу. Стога, Сали Руни љубав види готово као експеримент у којем се две личности срећу и проналазе стратегије за превазилажење *немоућности* љубави коју случајност оваквог „сусрета кишобрана и шиваће машине“ претпоставља. Премда је политика суштински одвојена од развоја односа између Конела и Меријен, капитализам и класне поделе стварају *поље* у којем је могуће (пре) осмишљавати однос модерног субјекта према љубави. Конел студира књижевност и посећује књижевне вечери, али има врло негативан став према концепту јавног читања и промоцији књижевних дела као *иразној јесџи* којим се ствара елитистички привид *културног човека*:

Конелов првобитни став о јавном читању није се у међувремену променио. То је био прави пример културе схваћене као средство за одређивање класне припадности, фетишизације књижевности која образованим друштвеним слојевима служи за лажне емоционалне авантуре, како би потврдили свој осећај супериорности у односу на необразоване масе о чијим емоционалним авантурама толико воле да читају.

Цитирани одломак представља готово директан напад на читаоца *Нормалних људи* јер, као што су *Госпођу Бовари* осуђивали сви они који су претпостављали да ће Флоберов читалац роман читати онако како Ема чита сентименталне романи, Конел интересовање за *емоциивно* тумачи као људску потребу да своју жељу живи кроз Другог, да *делегира* Другог који ће живети оно што ми желимо, а истовремено нам омогућити да задржимо *зону сигурности* о којој говори Бадју. Конел *емоционалну авантуру* види као начин да се човек учини инфериорним, а чак и „најбољи међу нама“ испоставе као клонови подложни љубавној патњи која човека чини смешним и патетичним. У вези с тим је и Конелово читање *Еме Џејн Остин*:

Једне вечери, док је седео и читао Ему Џејн Остин, ситиавши до оној месџа кад излела да га ће се јосјодин Најџли заиста ожениџи Харијеџом, радно време библиоџеке се завршило, џа је морао да џрекине са читањем књиџе. Пошао је куџи обузеџи неким чудним немиром. Био је смешан сџм себи шџо се џолико емоџивно унео у џричу из једној романа. Смаџрао је да је у инџтелекџуалном џојледу неозбиљно џо шџо се џолико забринуо хоџе ли се измишљени књижевни ликови венчаџи или неџе.

Оправдано је поставити питање да ли је ово иронија ауторке на рачун нас као читалаца јер је несумњиво да ће се због природе текста многи емотивно ангажовати или је циљ преиспитивање позиције читаоца и привидне супериорности у односу на „нормалне“ људе и њихове „обичне“ проблеме.

Стил Сали Руни је у овом роману у великој мери депатетизован у поређењу са *Разговорима с џријаџељима*, пре свега јер је изостављена претерано поједностављена интроспекција и анализа догађаја из перспективе јунака. Ипак, усмереност на описивање односа између Конела и Меријен бацила је у сенку све друге јунаке, те се чини да су описани само узредно, као необедљива противтежа обичном, а ипак посебном односу између двоје протагониста. Узевши то у обзир, стиче се утисак да је ауторка на тренутке недоследна у својој жељи да развој љубави прикаже као нешто *обично* или, можда прецизније, сама природа љубави нужно одваја Двоје од остатка света и он суштински не може бити део љубави као такве. Рецепција овог дела је, судећи према коментарима на друштвеним мрежама и приказима, подељена – *миленијалци* су далеко пријемчивији за књижевност ирске ауторке од старијих читалаца, и то умногоме сведочи о природи идеалног читаоца овог дела. Сали Руни се бави питањем љубави у времену SMS порука, друштвених мрежа и развоја нових начина да се љубавни однос дефинише. У том светлу је занимљив коментар Конелове мајке Лорен да се у њено време могло бити или не бити у вези – другим речима, романтичан однос је схваћен *као или-или* ситуација у којој не постоји *сива зона љубави*. Роман *Нормални људи* показује дискурзивно усложњавање појма љубави и романтичног односа у савременом друштву, али сведочи и о тешкоћама проналажења начина да се искрено комуницира са другом особом.

Премда је вредност овог дела можда највише у искрености и храбрости да се у ери циничног односа према љубави приступи емотивно сложеној тематици, Сали Руни је суптилно сместила своје дело у контекст традиције љубавног романа. Сем поменуте *Еме Џејн Остин*, пажљивом читаоцу неће промаћи интертекстуално поигравање са крајем *Госјође Даловеј* Вирџиније Вулф. На крају *Нормалних људи*, Меријен охрабрује Конела да прихвати стипендију у Њујорку, знајући да је то готово извесно крај њихове везе, и говори му: „Треба да одеш. Ја ћу увек бити ту. Ти то знаш“, што умногоме подсећа на сцену у којој Питер Волш посматра Кларису Даловеј од које ће се неминовно растати јер се враћа у Индију, али осећа спокој „јер она је била ту“. Управо то прихватање присуства другог у сопственом свету, суштинско препознавање *месџа*, оног *џу* које други заузима, и проналазак начина да се то место заштити и сачува, јесте оно за чим трагају јунаци Сали Руни, а читалац је позван да напусти своју иронијску дистанцу и поново препозна *љубав* као концепт вредан *одбране*.